

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА ☆ LAWYER HERALD

ХУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАҲМАС ЗАКЎНОНИЯТ
СЎНМАКЎНА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416

Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

1 СОН, 2 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 1, ВЫПУСК 2

LAWYER HERALD

VOLUME 2, ISSUE 1

TOSHKENT - 2021

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ
ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

- 1. ХУЖАНАЗАРОВ Азизжон Анварович**
“ҲУҚУҚИЙ ЭКСПЕРТИЗА” ИНСТИТУТИНИНГ НАЗАРИЙ
ЖИҲАТЛАРИ.....9
- 2. ТУРАЕВ Акмал Панжиевич**
ҲУҚУҚНИ АМАЛГА ОШИРИШ САМАРАДОРЛИГИГА ЭРИШИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ.....19
- КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ. МОЛИЯ
ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ**
- 3. ЗУЛФИҚОРОВ Шерзод Хуррамович**
ПАРЛАМЕНТ НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ДЕПУТАТЛАР
ФАОЛЛИГИНИ КУЧАЙТИРИШНИНГ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖИҲАТЛАРИ.....28
- 4. ҲАМРОЕВ Элдор Отамуродович**
“ДАВЛАТ ПОЙТАХТИ” ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ҲУҚУҚИЙ
БЕЛГИЛАРИ.....40
- 5. НОРМУХАМЕДОВА Сурайёхон Бобир қизи**
К ВОПРОСУ О ПРИМЕНЕНИИ ПРИНЦИПОВ АДМИНИСТРАТИВНЫХ
ПРОЦЕДУР В СФЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ.....49
- ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА
ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ**
- 6. РАҲМАТОВ Анвар Исламович**
СПОРТДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛКНИ ШАРТНОМАВИЙ ТАРТИБГА
СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ.....63
- 7. ТОШБОЕВА Робия Собировна**
РЕФОРМИРОВАНИЕ ПРИРОДНОРЕСУРСОВОЙ КАДАСТРОВОЙ
СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПУТИ
ИХ ПРАВОВОЙ РЕГЛАМЕНТАЦИИ.....74
- 8. МУКУМОВ Бобур Мелибой уғли**
ПРОБЛЕМЫ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИЗЪЯТИЯ
ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ ДЛЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ И
ОБЩЕСТВЕННЫХ НУЖД В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....86
- 9. МАДУМАРОВ Талантбек Толибжонович**
МИКРОКРЕДИТ ТАШКИЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ТАШКИЛ ЭТИШ ВА
ТУГАТИШ АСОСЛАРИ ВА ТАРТИБИ.....98

- 10. ХУДАЙБЕРДИЕВА Гулнора Аманмуродовна**
ТУРДОШ ҲУҚУҚЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: ХОРИЖИЙ ВА МИЛЛИЙ ТАЖРИБА.....120

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

- 11. МУСАЕВ Бекзод Турсунбоевич**
МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИ ВА БАНДЛИК СОҲАСИДА ХУСУСИЙ
БАНДЛИК АГЕНТЛИКЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ
ТАРТИБГА СОЛИШ БЎЙИЧА ЕВРОПА ИТТИФОҚИ
ТАЖРИБАСИ..... 119

- 12. МАРИПОВА Севархон Арибжановна**
МЕҲНАТ НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШДА МЕДИАЦИЯ
ИНСТИТУТИНИНГ АҲАМИЯТИ (НАЗАРИЯ ВА
АМАЛИЁТ).....132

- 13. ҚУЧҚАРОВ Хамидулло Абдурасулович**
МЕҲНАТ НИЗОЛАРИНИ СУДГАЧА ВА СУД ТАРТИБИДА КЎРИБ
ЧИҚИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....140

**ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ
ОЛИШ. КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ**

- 14. ОТАЖОНОВ Аброржон Анварович,**
КУШБАКОВ Дилшод Мусурмонкулович
МАСТЛИК ҲОЛАТИДА ЖИНОЯТ СОДИР ЭТГАН ШАХСЛАРНИНГ
ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ ВА УНГА ҚАРШИ КУРАШИШНИНГ
ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ ЧОРАЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....151

- 15. АЛЛАНОВА Азизахон Авазхоновна**
ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА ЧЕТ ЭЛГА ЧИҚИШ ЁКИ ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИГА КИРИШ УЧУН ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИК:
МУАММО ВА ТАКЛИФ.....166

- 16. АЧИЛОВ Алишер Темирович**
ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ҚОНУНЧИЛИГИДА ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ
ФАОЛИЯТ СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИНГ
ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 175

- 17. НУРМУҲАММЕДОВА Гўзалхон Баходировна**
КОРРУПЦИЯ БИЛАН БОҒЛИҚ ЖИНОЯТЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ
МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: УСУЛЛАРИ ВА
ЙЎНАЛИШЛАРИ.....189

18. АЗИМОВ Тохир Саидович
«ЖАМОАТ ТАРТИБИ» ВА «ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИ»
ТУШУНЧАЛАРИНИНГ ЎЗARO ФАРҚЛАНИШИ ҲАМДА
БОҒЛИҚЛИГИНИНГ ИЛМИЙ ТАҲЛИЛИ.....202

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА, ТЕЗКОР-
КИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

19. ЮГАЙ Людмила Юрьевна,
ГАДЖИЕВ Хагани Моҳуббат оглы
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ ДОКАЗЫВАНИИ
ФАКТА РАСПРОСТРАНЕНИЯ ЛОЖНОЙ ИНФОРМАЦИИ В
ИНТЕРНЕТЕ.....208

20. ХАЛИЛОВ АКРАМ УТАМУРАДОВИЧ
СУД ЭКСПЕРТИЗА ЛАБОРАТОРИЯЛАРИНИНГ АККРЕДИТАЦИЯСИ -
СУД ЭКСПЕРТИЗА ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
ЙЎНАЛИШЛАРИДАН БИРИ.....219

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

21. ГАФУРОВА Нозимахон Эльдаровна
ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДОСТУПА К ПЕЧАТНОЙ ИНФОРМАЦИИ
У ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ В УЗБЕКИСТАНЕ.....229

22. ВАЛИЖОНОВ Далер Дилшодович
ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНО – ПРАВОВЫХ ОСНОВ
СОТРУДНИЧЕСТВА ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ В БОРЬБЕ С
ПРЕСТУПНОСТЬЮ.....238

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

23. ЮЛДАШОВ Абдумумин
ГЕОГРАФИК КЎРСАТКИЧ ТУШУНЧАСИ ВА ИҚТИСОДИЁТНИ
МУСТАҲКАМЛАШДА УНИНГ ТУТГАН ЎРНИ.....249

24. МИРУКТАМОВА Феруза Лутфуллаевна
ОБ ОПЫТЕ ПРАКТИЧЕСКОГО ПРИМЕНЕНИЯ В ОТНОШЕНИИ
НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ МЕР ОТВЕДЕНИЯ И ТЕХНОЛОГИЙ
ВОССТАНОВИТЕЛЬНОГО ПРАВОСУДИЯ В ЗАРУБЕЖНЫХ
СТРАНАХ И УЗБЕКИСТАНЕ.....258

25. ЯКУБОВА Ирода Бахромовна, ЯКУБОВ Ойбек
ШАХСИЙ ҲАЁТ ДАХЛСИЗЛИГИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН
ҲАМДА ЧЕТ ЭЛ МАМЛАКАТЛАРИ ҚОНУНЧИЛИГИ БЎЙИЧА
ҚИЁСИЙ ТАҲЛИЛИ.....268

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

АЛЛАНОВА Азизахон Авазхоновна

Тошкент давлат юридик университети

“Жиноят ҳуқуқи, криминология ва коррупцияга қарши курашиш” кафедраси ўқитувчиси

E-mail: aziza9106@mail.ru

ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА ЧЕТ ЭЛГА ЧИҚИШ ЁКИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИГА КИРИШ УЧУН ЖИНОЙИЙ ЖАВОБГАРЛИК: МУАММО ВА ТАКЛИФ

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования):
АЛЛАНОВА А.А. ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА ЧЕТ ЭЛГА ЧИҚИШ ЁКИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИГА КИРИШ УЧУН ЖИНОЙИЙ
ЖАВОБГАРЛИК: МУАММО ВА ТАКЛИФ // Юрист ахборотномаси – Вестник
юриста – Lawyer herald. № 1 (2021), Б. 166-174.

1 (2021) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2021-1-15>

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 223-моддасида назарда тутилган жиноятнинг ижтимоий хавфлилиги, қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш учун жиноий жавобгарлик белгиланишининг зарурати, чет элга чиқиш ва Ўзбекистон Республикасига киришнинг қонуний тартиблари ҳамда жазони оғирлаштирувчи ҳолатлардан бири ЖК 223-моддаси 2-қисми “д” бандида назарда тутилган қилмиш таҳлил қилинган ва қонунчиликни такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: чет элга чиқиш, Ўзбекистон Республикасига кириш, жиноий жавобгарлик, давлат чегараси, чегарадан ўтиш, давлат чегарасининг дахлсизлиги, чегара хавфсизлиги, Ўзбекистон Республикасига кириш ҳукуқи белгиланган тартибда чекланган шахс.

АЛЛАНОВА Азизахон Авазхоновна

Преподаватель кафедры “Уголовное право, криминология и противодействие коррупции” Ташкентского государственного юридического университета

E-mail: aziza9106@mail.ru

УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НЕЗАКОННЫЙ ВЫЕЗД ЗА ГРАНИЦУ ВЪЕЗД В РЕСПУБЛИКУ УЗБЕКИСТАН: ПРОБЛЕМА И РЕШЕНИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются вопросы общественной опасности преступления, предусмотренного статьей 223 Уголовного кодекса Республики Узбекистан. Также, вопросы необходимости установления уголовной ответственности за незаконный выезд или въезд в Республику Узбекистан, и правовых процедурах выезда и въезда в Республику Узбекистан. Кроме того, проведён анализ одного из отягчающих обстоятельств, предусмотренного пунктом «д» части 2 статьи 223 УК, а также даны предложения по совершенствованию законодательства.

Ключевые слова: выезд, въезд в Республику Узбекистан, уголовная ответственность, государственная граница, пересечение границы, неприкосновенность государственной границы, пограничная безопасность, лицо, право на въезд в Республику Узбекистан ограничено в установленном порядке.

ALLANOVA Azizakhon

Lecturer at the the Department of Criminal law,
Criminology and Fight against Corruption
of Tashkent State University of Law

E-mail: aziza9106@mail.ru

CRIMINAL LIABILITY FOR ILLEGAL TRAIN OR DRIVING TO THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: PROBLEM AND PROPOSAL

ANNOTATION

This article contains information on the social danger of a crime provided for in Article 223 of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, on the need to establish criminal liability for illegal exit or entry into the Republic of Uzbekistan, legal procedures for exit and entry into the Republic of Uzbekistan. One of the aggravating circumstances was the analysis of the act provided for by subparagraph "d" of paragraph 2 of Article 223 of the Criminal Code, and the development of proposals for improving the legislation.

Keywords: exit, entry into the Republic of Uzbekistan, criminal liability, state border, border crossing, inviolability of the state border, border security, person, the right to enter the Republic of Uzbekistan is limited in accordance with the established procedure.

Маълумки, сўнгги йилларда мамлакатимизда чегарадош давлатлар билан яқин қўшничилик алоқалари янада мустаҳкамланди. Бу борада Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев “биз ўзимизнинг яқин қўшниларимиз Туркманистон, Қозоғистон, Тожикистон ва Қирғизистон билан очиқ, дўстона ва прагматик сиёсат олиб боришга содиқ қоламиз деб, давлат сиёсатини қўшни давлатлар билан ҳамжиҳатчиликни мустаҳкамлаш йўналишида олиб бормоқда” [1, Б.17].

Ўзбекистон Республикаси чегарасидан ўтишнинг белгиланган тартиби чет давлатлар билан ўзаро фойдали ҳамкорлик олиб бориш, чегара, божхона, санитар-карантин, ветеринар ва бошқа назорат турларини амалга ошириш, давлат мустақиллиги ҳудудий яхлитлиги, чегараларнинг дахлсизлигини мустаҳкамлаш, чегара келишмовчиликларини тинч йўл билан ҳал қилиш, давлат сарҳадларида, шахс, жамият ва давлатнинг ҳаётий муҳим манфаатларини ташқи ва ички таҳдидлардан ҳимоя қилиш мақсадида ўрнатилган.

Шундай бўлса-да, қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш орқали муҳим мақсадларни кўзлаб белгиланган давлат чегарасидан ўтиш қоидаларини бузиш ҳолатлари кузатилмоқда. Бунинг оқибатида давлатда тартибсизлик юзага келиши, мамлакат хавфсизлиги, суверенитети ва тинчлигига раҳна солиниши, қонунга хилоф бошқа

қилмишларнинг ошиши, шунингдек, кўшни давлатлар билан ўзаро муносабатларда салбий ҳолатларнинг юзага келишига сабабчи бўлиши мумкин. Шу сабабдан ҳам, қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш жиноятининг ижтимоий хавфлилиги юқори бўлиб, бундай қилмишларга қарши курашиш ҳар қандай давлатнинг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади.

Амалдаги Жиноят кодексининг 223-моддаси қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш учун жиноий жавобгарлик ўрнатган бўлиб, ушбу жиноятлар таркибини батафсил таҳлил қилиш, мазкур жиноятларга қарши курашиш ва олдини олиш юзасидан профилактик чора-тадбирлар ишлаб чиқиш бугунги кунда жиноий жавобгарлик ва жазо тайинлашни либераллаштириш жараёнида долзарб аҳамият касб этади.

Амалга оширилган ислохотлар ва томонлар ўртасида эришилган келишувлар асосида кўшни давлатлар билан давлат чегараларида мавжуд бўлган турли тўсиқлар бартараф этилди. Натижада, 2017-2018 йиллардан эътиборан ушбу соҳадаги жиноятчилик кўрсаткичларида кескин пасайиш ҳолатлари кузатилди.

Жумладан, 2014 йилда ЖК 223-моддаси билан 5 862 нафар шахсга нисбатан 3 970 иш кўриб чиқилиб, 3 225 нафар шахсга нисбатан жазо тайинланган бўлса, 2019 йилда 1154 (2015 йилда – 5954, 2016 йилда – 4737, 2017 йилда – 3655, 2018 йилда – 1942) нафар шахсга нисбатан **3849** (2015 йилда – 3849, 2016 йилда – 3260, 2017 йилда – 2 711, 2018 йилда – 1556)та иш кўриб чиқилиб, 861 (2015 йилда – 3319, 2016 йилда – 2582, 2017 йилда – 2306, 2018 йилда – 1372) нафар шахсга нисбатан жазо тайинланган [2].

Маълумки, давлат чегаралари муайян давлатнинг ҳудудлари ниҳоясини аниқ белгилаб беради. Давлат чегаралари дахлсиз ва уларнинг бузилиши давлат суверенитетининг бузилиши ҳисобланади [3, Б.136]. Ҳар бир давлат ўз чегаралари хавфсизлиги ва бузилмаслигини таъминлаш бўйича чоралар кўриш ҳукукига эга. Давлат чегарасида қонун орқали давлат томонидан ўрнатиловчи ёки чегарадош давлат билан келишган ҳолда ўрнатиловчи махсус чегара тартиби мавжуд. Кўшни давлатлар билан чегаралар шартнома ва қонун асосида белгиланади.

Давлат чегараси – бу давлатлар ҳудудини бир-биридан ажратиб турувчи, ер ва сув устидан ўтувчи чизиклардир [4, Б.114]. Ўзбекистон Республикасининг “Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси тўғрисида”ги Қонунининг 3-моддасига кўра, Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси –

Ўзбекистон Республикаси ҳудуди доирасини (курукликда, сувда, ер остида, ҳаво бўшлигида) белгиловчи чизикдан ва бу чизик бўйлаб ўтувчи вертикал сатҳдан иборат [5]. М.Ҳ.Рустамбаевнинг таъкидлашича, “давлат чегараси давлат суверенитети амал қиладиган ҳудуд доирасини белгилайди” [6, Б.309].

Ўзбекистон Республикаси ЖК 223-моддаси иккинчи қисмида қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига киришнинг жазони оғирлаштирувчи ҳолатлари келтирилган бўлиб, улардан бири ЖК 223-моддаси иккинчи қисмининг “д” банди, яъни Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи белгиланган тартибда чекланган шахс томонидан чегарани кесиб ўтилишидир.

2013 йил 4 январдаги Қонун орқали ЖК 223-моддаси 2-қисми “д” бандида жиноятнинг Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи белгиланган тартибда чекланган шахс томонидан содир этилиши жазони оғирлаштирувчи ҳолат сифатида белгиланди. Аммо, мазкур ҳолат юзасидан ҳалигача бирор тушунтириш берилмаган. Фақат Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 21 ноябрдаги 408-сон қарори билан тасдиқланган хорижий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг Ўзбекистон Республикасига келишлари ва Ўзбекистон Республикасидан кетишлари тартибида мазкур масала юзасидан тегишли нормалар белгиланган. Хорижий фуқаронинг Ўзбекистон Республикасига келиши қуйидаги ҳолларда рад этилиши мумкин, яъни Ўзбекистон Республикасига кириши мумкин эмас:

- а) миллий хавфсизлик ёки жамоат тартибини муҳофаза қилишни таъминлаш манфаатлари йўлида;
- б) агар бу Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ва бошқа шахсларнинг ҳуқуқларини ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш учун зарур бўлса;
- в) агар шахс чет эл террорчи, экстремист ва бошқа жиноий ташкилотларнинг фаолиятига алоқадор бўлса;
- г) агар шахс ўзи ҳақида қасддан сохта маълумотлар берган бўлса ёки зарур ҳужжатларни тақдим этмаган бўлса;
- д) агар шахс илгари хорижий шахсларнинг Ўзбекистон Республикасига келиш-кетиш тартибини ҳамда бу ерда бўлиш қоидаларини, Ўзбекистон Республикасининг божхона, валюта ва бошқа қонунчилигини бузганлиги аниқланган бўлса;
- е) агар шахс касал бўлса ёки унинг саломатлиги жамият хавфсизлиги ва соғломлигига хавф туғдирса ҳамда ушбу касаллик Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тасдиқланган рўйхатга киритилган бўлса.

Аммо, шуни қайд этиш лозимки, Ўзбекистон Республикасига кириш

хукуқи чекланган шахсларнинг қилмишлари билан бир қаторда Ўзбекистон Республикасидан чиқиш хукуқи чекланган шахсларнинг ҳам қонунга ҳилоф равишда чегарадан ўтиши юқоридаги қилмиш билан бир хил хавфлилик хусусиятига эга қилмиш ҳисобланади. Қонунда эса, Ўзбекистон Республикасига кириш хукуқи чекланган шахсларнинг қилмишлари учун жавобгарлик белгиланган, аммо Ўзбекистон Республикасидан чиқиш хукуқи чекланган шахсларнинг қилмишлари учун жавобгарлик белгиланмаган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 26 декабрдаги ПҚ–4079-сон қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг хорижга чиқиш тартиби тўғрисидаги низомнинг 39-бандига мувофиқ, хорижга чиқиш биометрик паспортини расмийлаштиришни рад этиш учун асослар белгиланган бўлиб, мантиқан ушбу рўйхатдаги шахсларни Ўзбекистон Республикасидан чиқиш хукуқи чекланган шахслар тоифасига киради. Улар қуйидагилар:

а) агар шахсга нисбатан жиноят иши қўзғатилган бўлса – ишюзасидан узил-кесил суд қарори ёки бошқа қарор қабул қилингунгача;

б) агар шахс ички ишлар органларининг маъмурий назоратида бўлса – назорат тўхтатилгунгача;

в) агар шахсга нисбатан озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазо ва шартли ҳукм қўлланилган бўлса – жазониўтаб бўлгунгача ёки жазодан ва шартли ҳукмдан озод қилингунгача;

г) агар шахсда суд томонидан юкланган ижро этилмаган мажбуриятлар бўлса – мажбуриятлар ижро этилгунга қадар, вояга етмаган болаларни таъминлаш учун алиментлар олдиндан тўланганлиги Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюросининг маълумотномалари билан тасдиқланган ҳолатлар бундан мустасно;

д) агар шахс ўзи тўғрисида қасддан сохта маълумотларни тақдим этган бўлса;

е) агар шахсга нисбатан ваколатли органларнинг мазкур шахс хорижда бўлганида борган мамлакатининг қонунларини бузганлиги тўғрисидаги ахбороти, шунингдек, хорижга чиқиши мақсадга мувофиқ эмаслигини кўрсатувчи ахбороти (қонун бузилишлар рўйхати тегишли органлар томонидан белгиланади) мавжуд бўлса – у ҳисобга қўйилган кундан бошлаб икки йил ўтгунгача.

Шунингдек, фуқароларининг Ўзбекистон Республикасидан чиқиш хукуқи чекланган шахслар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар

Маҳкамасининг 1996 йил 21 ноябрдаги 408-сон қарори билан тасдиқланган Хорижий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг Ўзбекистон Республикасига келишлари ва Ўзбекистон Республикасидан кетишлари тартибда ҳам белгиланган бўлиб, унга мувофиқ, хорижий фуқаронинг Ўзбекистон Республикасидан кетишига қуйидаги ҳолларда рухсат берилмайди: а) агар унинг кетиши давлат хавфсизлигини таъминлаш манфаатларига зид бўлса – кетишга тўсқинлик қилувчи ҳолатларнинг амал қилиш муддати тугагунгача; б) агар шахсга нисбатан унинг доимий яшаш учун чет элга кетишига тўсқинлик қилувчи шартнома, контракт мажбуриятлари амалда бўлса – ушбу мажбуриятлар тўхтатилгунга қадар; в) агар шахсга нисбатан жиноий иш қўзғатилган бўлса – ишохирига етказилгунга қадар ёки унинг юзасидан суд қарори қабул қилингунга қадар; г) агар шахс жиноят содир этганлиги учун жазога ҳукм қилинган бўлса – жазониўтаб бўлгунгача ёки жазодан озод этилмагунгача; д) агар шахс унга суд томонидан юкланган мажбуриятларни бажаришдан бош тортаётган бўлса – мажбуриятларнитўлиқ бажариб бўлгунга қадар; е) агар шахс ўзи ҳақида қасддан сохта маълумотлар берган бўлса; ж) агар судда шахсга нисбатан фуқаролик даъвоси қўзғатилган бўлса – судтомонидан қарор қабул қилиниб ва у ижро этилгунга қадар.

ЖКда Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи чекланган шахсларнинг қилмишлари учун жавобгарлик белгиланганлиги, аммо Ўзбекистон Республикасидан чиқиш ҳуқуқи чекланган шахсларнинг қилмишлари учун жавобгарлик белгиланмаганлигини инобатга олган ҳолда ҳамда юқоридаги таҳлиллардан хулоса сифатида ЖК 223-моддаси 2-қисми “д” бандини қуйидаги таҳрирда баён этиш ҳамда Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми қарорида ЖК 223-моддаси 2-қисми “д” бандини тўғри қўллаш юзасидан тушунтириш бериш мақсадга мувофиқ:

“д) чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи белгиланган тартибда чекланган шахс томонидан содир этилган бўлса”.

Таъкидлаш жоизки, айрим жиноят ҳуқуқи дарсликларидида чет элга ғайриқонуний чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига киришни айбдор ўта зарурият бўлганлиги сабабли содир этган бўлса, жиноий жавобгарликка тортилмайди, деб баён этилган. Бизнингча, бундай қараш бироз мунозарали. Чунки, бу ҳолатда “ўта заруриятли” тушунчасининг ўзи мавҳумдир. Мазкур тушунча нисбий бўлиб, шахс учун бирор қилмишнинг зарурият даражаси вақт ва шароит оралиғида ўзгариб туради ҳамда уни баҳолаш жуда мураккаб ҳисобланади. Шу сабабдан ҳам, бундай қараш, бизнингча, нотўғридир.

Фақатгина, қонунда белгиланганидек, сиёсий бошпана ҳуқуқидан фойдаланиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегарасидан ўтиш, агар тегишли субъектлар – чет эл фуқаролари ёки фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг ҳаракатларида бошқа жиноят таркиби мавжуд бўлмаса, қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига кириш ҳолати жиноятининг таркибини ҳосил қилмайди. Бошқа барча ҳолатларда, қилмиш жавобгарликка тортилиши лозим ва жазога сазовардир.

Шундай қилиб, қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш жинояти шахс Давлат чегарасини Ўзбекистон Республикасига кириш ёки Ўзбекистон Республикасидан чиқиш ҳуқуқини берувчи ҳақиқий ҳужжатларсиз ёхуд Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатлари билан белгиланган тартибда олинган тегишли рухсатномасиз ёки улар мавжуд бўлганда, Давлат чегараси орқали ўтказиш пунктидан бошқа жойда кесиб ўтган ҳолда мавжуд бўлади.

Хулоса сифатида айтишимиз мумкунки, юқорида ЖКнинг 223-моддасини такомиллаштириш бўйича билдирган таклиф, ушбу соҳада амалиётда юзага келаётган ноаниқлик ва бўшлиқларни бартараф этишга хизмат қилади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Т.1. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. (Mirziyoev Sh.M. We will resolutely continue our path of national development and raise it to a new level. T.1. - Tashkent: Uzbekistan, 2017)
2. Ўзбекистон Республикаси Олий судининг 2020 йил 24 февралдаги 7/24-62-сон хати. / (Letter of the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan No. 7 / 24-62 of February 24, 2020)
3. Конституциявий ҳуқуқ. Энциклопедик луғат. / Б.Мустафоев, Э.Ҳалилов, У.Бозоров ва бошқ. / Масъул муҳаррир: Б.Мустафоев. – Тошкент: Ўзбекистон, 2006. (Constitutional law. Encyclopedic Dictionary. / B.Mustafoev, E.Khalilov, U.Bozorov and others. / Responsible editor: B.Mustafoev. - Tashkent: Uzbekistan, 2006)
4. Ўзбекистон юридик энциклопедияси. / Нашр учун масъул: Р.А.Мухитдинов ва бошқ. / Масъул муҳаррир: Н.Тойчиев. – Тошкент: Адолат, 2011. (Legal Encyclopedia of Uzbekistan. / Responsible for publication: R.A. Muhitdinov et al. / Responsible editor: N.Toychiev. - Tashkent: Adolat, 2011).

6. Ўзбекистон Республикасининг “Давлат чегараси тўғрисида”ги Қонуни. 820-I-сон 20.08.1999. // URL: <https://lex.uz/docs/31166> (Law of the Republic of Uzbekistan "On State Border". 820-I-сон 20.08.1999. // URL: <https://lex.uz/docs/31166>).
7. Рустамбаев М.Ҳ. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳуқуқи курси. Т.4. Махсус қисм. Иқтисодиёт соҳасидаги жиноятлар. Экология соҳасидаги жиноятлар. Ҳокимият, бошқарув ва жамоат бирлашмалари органларининг фаолият тартибига қарши жиноятлар: Дарслик. – Тошкент: Илм Зиё, 2011. (Rustambaev M.H. Course of Criminal Law of the Republic of Uzbekistan. T.4. Special section. Crimes in the field of economics. Crimes in the field of ecology. Crimes against the order of activity of the bodies of power, administration and public associations: Textbook. - Tashkent: Ilm Ziyο, 2011)